

Den kolde krig (1945-91)

- 1945:** Anden Verdenskrig slutter. USA smider atombomber i Hiroshima og Nagasaki.
- 1947:** Trumandoktrinen og Marshallplanen. I Sovjet: Cominform (økonomisk fællesskab). Politisk og økonomisk opdeling af Europa.
- 1948-49:** Sovjets blokade af adgangsvejene til Berlin og de allieredes luftbro.
- 1949:** NATO dannes. BRD og DDR grundlægges som stater. Sovjet prøvesprænger atombombe og bryder USA's monopol. Mao Zedong gør Kina kommunistisk.
- 1950-53:** Koreakrigen. I 1953 dør Stalin og Khrusjtjov kommer til.
- 1955:** BRD kommer med i NATO. Warsawpagten etableres.
- 1956:** Oprør i Ungarn mod kommuniststyret.
- 1957:** Sovjet opsender raketten Sputnik.
- 1959:** Fidel Castro kommer til magten i Cuba.
- 1960:** John F. Kennedy vælges til USA's præsident.
- 1961:** Svinebugtsaffæren. Berlinmuren bygges. USA's går ind i Vietnamkrigen.
- 1962:** Cubakrisen.
- 1963:** Kennedy bliver skudt, og Johnson optager præsidentposten.
- 1964:** Brezhnev bliver ny sovjetisk leder.
- 1972:** SALT I aftalen.
- 1973:** USA's trækker sig ud af Vietnamkrigen.
- 1974:** Præsident Nixon træder tilbage pga. Watergate-skandalen.
- 1975:** Vietnamkrigen slutter.
- 1989:** Berlinmuren fjernes.
- 1990:** Østtyskland og Vesttyskland genforenes.
- 1991:** Gorbachov går af som Sovjets præsident, og Sovjetunionen opløses.

3. Harry S. Truman: Truman-doktrinen, 1947

Uddrag fra en tale til den amerikanske kongres den 12. marts 1947. Den direkte årsag til den amerikanske præsident Trumans budskab til kongressen var en henvendelse fra den konservative græske regering, der bad om militær og økonomisk hjælp til at bekæmpe den kommunistiske partisanbevægelse, efter at Storbritannien havde erklæret, at de ikke mere havde råd til at hjælpe.

Et af de vigtigste mål for De forenede Staters udenrigspolitik er at skabe betingelser, under hvilke vi og andre nationer vil være i stand til at arbejde os frem til en tilværelse, der er fri for tvang. Dette var et fundamentalt spørgsmål i krigen mod Tyskland og Japan. Vor sejr blev vundet over lande, som søgte at påtvinge andre nationer deres vilje og livsform.

For at sikre nationernes fredelige udvikling, fri for tvang, har De forenede Stater taget ledende del i oprettelsen af De forenede Nationer. De forenede Nationer er bestemt til at gøre en varig frihed og uafhængighed for alle dets medlemmer mulig. Vi kan imidlertid ikke virkeliggøre vore hensigter, medmindre vi er villige til at hjælpe frie folk med at opretholde deres frie institutioner og deres nationale uafhængighed mod aggressive bevægelser, som søger at påtvinge dem totalitære styreformer [bifald].

Dette er ikke andet end en åben erkendelse af, at totalitære styreformer, som lægges på frie folk ved direkte eller indirekte aggression, underminere

rer grundlaget for international fred og derved De forenede Nationers sikkerhed.

Folk i mange af verdens lande har nylig fået påtvunget totalitært styre imod deres vilje. De forenede Staters regering har hyppigt protesteret mod tvang og tryk, mod krænkelse af Jaltaaftalen i Polen, Rumænien og Bulgarien. Jeg må også fastslå, at der har været en lignende udvikling i et antal andre lande.

I dette øjeblik af verdenshistorien må næsten enhver nation vælge mellem to forskellige måder at leve på. Valget er alt for ofte ikke frit.

Den ene livsform er baseret på flertallets vilje og er karakteriseret af frie institutioner, repræsentativt styre, frie valg, garantier for den personlige frihed, tale- og religionsfrihed og frihed for politisk undertrykkelse.

Den anden livsform hviler på en minoritets vilje med magt over flertallet. Den hviler på terror og undertrykkelse, en kontrolleret presse og radio, forudbestemte valg og undertrykkelse af den personlige frihed.

Jeg tror, det må være De forenede Staters politik at støtte frie folk, som gør modstand mod forsøg fra væbnede minoriteter eller tryk udefra på at undertrykke dem.

Jeg tror, vi må hjælpe frie folk til at forme deres egen skæbne på deres egen måde.

Jeg tror, at vor hjælp først og fremmest skal ske gennem en økonomisk og finansiel bistand, som er af væsentlig betydning for økonomisk stabilitet og ordnede politiske fremgangsmåder.

Verden er ikke statisk, og status

quo (: den øjeblikkelige tilstand) ikke hellig. Men vi kan ikke tillade ændringer i status quo ved krænkelse af De forenede Nationers pagt med sådanne metoder som tvang eller ved sådanne midler som politisk infiltration. Ved at hjælpe frie og uafhængige nationer til at opretholde deres frihed vil De forenede Stater styrke principperne i De forenede Nationers pagt.

Man behøver kun at kaste et blik på kortet for at se, at den græske nations overleven og uafhængighed er af største vigtighed. Hvis Grækenland skulle komme under kontrol af en væbnet minoritet, vil virkningen på dets nabo, Tyrkiet, blive øjeblikkelig og alvorlig. Forvirring og forstyrrelse vil antagelig spredes gennem hele Mellemøsten.

Desuden vil en udslettelse af Grækenland som uafhængig stat få dyb virkning på de lande i Europa, hvis folk kæmper med store vanskeligheder for at opretholde deres frihed og uafhængighed, mens de udbedr krigens skader.

Det ville være en ubeskrivelig tragedie, om disse lande, som har kæmpet så længe mod en overvældende overmagt, skulle miste den sejr, de har ofret så meget for. Sammenbrud af frie institutioner og tab af uafhængighed vil ikke blot være ulykkelig for dem, men for hele verden. Mismod og sandsynligvis nederlag vil hurtigt blive de nabofolks lod, som kæmper for at opretholde deres frihed og uafhængighed.

Hvis vi undlader at hjælpe Grækenland og Tyrkiet i denne skæbnetime, vil virkningen blive langtrækkende for Vesten som for Østen. Vi må gribe til øjeblikkelig og beslutsom handling.

Jeg anmoder derfor Kongressen om at bevillige et beløb på 400 mill. dollars som hjælp til Grækenland og Tyrkiet for perioden, der slutter d. 30. juni 1948. (...)

Foruden denne kapital beder jeg Kongressen billige, at amerikansk civilt og militært personel sendes til Grækenland og Tyrkiet efter disse landes begæring for at hjælpe med ved genopbygningen og for at overvåge brugen af sådan finansiell og materiel hjælp, som bliver leveret. Jeg anbefaler også, at der gives bemyndigelse til instruktion og træning af udvalgt græsk og tyrkisk personel.

Endelig beder jeg Kongressen give mig en bemyndigelse, der tillader den hurtigste og mest effektive brug af de varer, forsyninger og kapital, som bliver vedtaget.

Hvis mere kapital eller yderligere bemyndigelse skulle blive nødvendig for de formål, der er angivet i dette budskab, skal jeg ikke tøve med at bringe sagen for Kongressen. Om denne sag må den udøvende og lovgivende del af styrelsen arbejde sammen.

Det er en alvorlig kurs, vi slår ind på. Jeg ville ikke anbefale den, hvis alternativet ikke var endnu alvorligere [spredt bifald].

De forenede Stater bidrog med 341 milliarder dollars for at vinde Den anden Verdenskrig. Dette var en investering i verdens frihed og verdensfreden. Den hjælp, som jeg anbefaler til Grækenland og Tyrkiet, andrager lidt mere end en tiendedel af 1 % af denne investering. Det er kun sund fornuft, at vi skal beskytte denne investering og sikre, at den ikke var forgæves. De

totalitære styreformers sæd bliver næret af sult og nød. Den spredtes og vokser i fattigdommens og stridens onde jordbund. Den når sin fulde vækst, når folks håb om en bedre tilværelse er afgået ved døden. Vi må holde dette håb i live.

De frie folk i verden ser hen til os om hjælp til at fastholde deres frihed. Hvis vi vakler i vor ledelse, bringer vi verdensfreden i fare, og vi vil sikkert bringe vor egen nations velfærd i fare. Et stort ansvar er lagt på os ved begivenhedernes hurtige udvikling. Jeg er sikker på, at Kongressen vil møde dette ansvar på den rigtige måde bifald [bifald].

Truman fik bevilget det ønskede beløb, som bl.a. blev brugt til militær hjælp til den græske regerings kamp mod den kommunistiske guerilla. Amerikanske soldater sammen med græske regeringstropper ved den albanske grænse. Foto fra januar 1948.

4. George Marshall: Marshall-planen, 1947

Uddrag fra en tale af Den amerikanske udenrigsminister George Marshall på Harvard Universitetet i Boston den 5. juni 1947. Marshall-planen lå i direkte forlængelse af Trumans tale den 12. marts.

Folk i dette land er langt borte fra de plagede egne af jorden, og det er vanskeligt for dem at forstå situationen og de følger, den fører med sig for de folk, som længe har lidt, og virkningen af disse følger på deres styre i forbindelse med vore anstrengelser for at fremme freden i verden.

I vor undersøgelse af kravene for en genrejsning af Europa var det fysiske tab af liv, den synlige ødelæggelse af byer, fabrikker, miner og jernbaner korrekt vurderet, men det er blevet klart gennem de sidste måneder, at denne synlige ødelæggelse sandsynligvis var mindre alvorlig end forrykkeligheden af den europæiske økonomis hele indre struktur. De sidste ti års betingelser har været yderst abnorme. Den feberagtige forberedelse til krig, og den endnu mere feberagtige opretholdelse af krigsanstrengelserne opslugte alle sider af den nationale økonomi. Maskineri er kommet i forfald eller er blevet helt forældet. Under det egenmægtige og destruktive nazistyre blev faktisk ethvert muligt foretagende spændt for den tyske krigsmaskine. Langvarige handelsforbindelser, private institutioner, banker, forsikringsselskaber og rederier forsvandt gennem tab af kapital, nationalisering eller ved simpel

ødelæggelse. I mange lande er tilliden til den nationale mønt blevet alvorligt svækket. Nedbrydelsen af Europas forretningsstruktur var fuldstændig under krigen. Genopbygningen er blevet alvorligt forsinket ved det faktum, at endnu to år efter fjendtlighedernes ophør er man ikke blevet enig om fred med Tyskland og Østrig. Men selv om disse vanskelige problemer blev løst hurtigere, vil genoprettelsen af den økonomiske struktur i Europa ganske åbenbart kræve meget længere tid og større anstrengelser, end man har forudset.

Der er en side af denne sag, som er både interessant og alvorlig. Landmanden har altid produceret levnedsmidler for at bytte dem med byboerne for andre livsnødvendigheder. Denne arbejdsdeling er grundlaget for den moderne civilisation. I øjeblikket er den truet af sammenbrud. Byen og byindustrierne kan ikke producere tilstrækkelige varer til udveksling med de fødeproducerende landmænd. Råmaterialer og brændstof er utilstrækkeligt. Maskineriet mangler eller er udslidt. Landmanden eller bonden kan ikke finde de varer, han ønsker at erhverve. Salg af landbrugsvarer for penge, han ikke kan bruge, synes ham en uprofitabel transaktion. Derfor har han undladt at anvende markerne til afgrødeproduktion og har udlagt dem til græsning. Han bruger mere korn til kvæget, og han selv og hans familie har rigeligt med mad, hvor ringe han end har det med hensyn til klæder og andre almindelige civilisationsgoder. Og imens mangler byernes befolkning føde og brænde. Derfor er regeringerne

tvunget til at bruge deres fremmede valuta og kredit til at skaffe disse nødvendige ting fra udlandet. Denne proces udhuler de kapitaler, som er tvungende nødvendige for genopbygning. Således er en meget alvorlig situation i hurtig udvikling, som ikke varsler godt for verden. Det moderne arbejdsdelingssystem, der er baseret på en udveksling af produkter, er i fare for at bryde sammen.

Sandheden er, at Europas behov for de næste tre eller fire år af føde og andre væsentlige produkter ude fra – først og fremmest fra Amerika – er så meget større end dets nuværende evne til at betale, at det må have en væsentlig ekstra hjælp eller se en økonomisk, social og politisk forværring af meget alvorlig karakter i øjnene.

Lægemidlet ligger i at bryde den onde cirkel og genoprette de europæiske folks tillid til en økonomisk fremtid for deres egne lande og for Europa som helhed. Fabrikanter og bønder i store områder må være i stand til og villige til at udveksle deres produkter for penge, hvis kursværdi ikke kan anfægtes.

Bortset fra den demoraliserende virkning rundt om i verden og mulighederne for forstyrrelser, der opstår som resultat af vedkommende folks fortvivlelse, skulle konsekvenserne for USA's økonomi være åbenbar for alle. Det er fornuftigt, at De forenede Stater gør, hvad de er i stand til, for at verden kan vende tilbage til normal økonomisk sundhed, uden hvilken der ikke kan være nogen politisk stabilitet og ingen sikker fred.

Vor politik er ikke rettet mod noget land eller nogen politisk lære, men

mod hungersnød, fattigdom, fortvivelse og kaos. Dens mål skulle være en genoplivelse af den arbejdende økonomi i verden, som tillader opkomsten af politiske og sociale betingelser for eksistensen af frie institutioner. En sådan hjælp må – det er jeg overbevist om – ikke gives stykkevis, efterhånden som de forskellige kriser udvikler sig. Enhver hjælp som denne regering måtte give i fremtiden, skulle mere sigte mod en helbredelse end blot lindring. Enhver regering, der er villig til at hjælpe med i arbejdet på genrejsning, vil finde fuld medvirken – det er jeg sikker på – hos De forenede Staters regering. Enhver regering, som arbejder på at blokere andre landes genopbygning, kan ikke vente hjælp hos os [bifald]. Endvidere vil regeringer, politiske partier eller grupper, som søger at forlænge den menneskelige elendighed for at profitere deraf politisk eller på anden måde, møde modstand fra De forenede Stater [bifald].

Det er allerede klart, før De forenede Stater kan gå videre i sine an-

strengelser for at lindre situationen og hjælpe den europæiske verden til at begynde sin vej til genopbygning, må der træffes en overenskomst mellem landene i Europa med hensyn til situationens krav og den andel, disse lande selv vil bidrage med for at give en hvilken som helst aktion, denne regering vil tage, ordentlig virkning. Det vil hverken være passende eller effektivt, om denne regering påtager sig at udarbejde et program på egen hånd, der har til hensigt at bringe Europa økonomisk på fode. Dette er europæernes sag. Initiativet, mener jeg, må komme fra Europa. Dette lands rolle skulle bestå i venskabelig hjælp til planlægningen af et europæisk program og senere i støtte til et sådant program, så langt det er os praktisk muligt. Programmet skulle være en helhed med tilslutning fra et antal, om ikke alle, europæiske nationer.

En afgørende forudsætning for enhver heldig aktion fra De forenede Staters side er forståelse hos det amerikanske folk for problemets karakter og de lægemidler, som skal bruges. Politisk lidenskab og fordom må ikke spille ind. Ved vort folks forudseenhed og dets villighed til at erkende det uhyre ansvar, som historien klart har lagt på vort land, vil og kan de vanskeligheder, jeg har aftegnet, blive overvundet [bifald].

Tyrkisk landmand med ny "Marshall-traktor". Foto fra 1950'erne.

